

Ба Шурои диссертатсионии 6D.KOA-018-и
назди Донишгоҳи миллии Тоҷикистон
(734025, ш. Душанбе, хиёбони Рудаки 17)

ТАҚРИЗИ

муқарризи расмӣ ба диссертатсияи Мирзозода Парвон Зайналобудин дар мавзӯи «Масъалаҳои ҳуқуқии танзими сифати мол, қор ва хизмат дар қонунгузорию Ҷумҳурии Тоҷикистон: таҳқиқоти сивилистӣ», ки барои дарёфти дараҷаи илмӣ доктори илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯи ихтисоси 12.00.03 – Ҳуқуқи граждани; ҳуқуқи соҳибқорӣ; ҳуқуқи оилавӣ; ҳуқуқи байналмилалӣ хусусӣ (илмҳои ҳуқуқшиносӣ) пешниҳод шудааст.

Мутобиқати диссертатсия ба ихтисосҳо ва самтҳои илм, ки аз рӯи онҳо диссертатсия ба ҳимоя пешниҳод шудааст. Мавзӯи рисола, нақша, маводҳои илмию амалии дар рисола истифодашуда, натиҷаҳо, хулосаҳо ва тавсияҳои дар доираи тадқиқот манзуршуда ба ихтисоси 12.00.03 – ҳуқуқи граждани; ҳуқуқи соҳибқорӣ; ҳуқуқи оилавӣ; ҳуқуқи байналмилалӣ хусусӣ (илмҳои ҳуқуқшиносӣ) мувофиқат менамояд.

Мубрами мавзӯи таҳқиқот. Инкишофи муносибатҳои молию пулӣ дар Тоҷикистон бозиди сиёсати давлатиро нисбати низоми талаботҳои ҳатмӣ ба сифати мол, қору хизмат тақозо дорад. Таҳлилҳои муносибатҳои молу мулкӣ нишон дод, ки низоми то айни замон мавҷуд буда, пурра рақобатпазирии ҳудро нишон дода натавонист, чунки дар он талаботҳои нави истеҳсолӣ, техникӣ ва технологӣ пурра ҷой надоранд. Баҳри риояи ҳуқуқҳои граждани соҳибқор ва дигар иштирокчиёни муомилоти молӣ монеаҳои техникӣ пурра бартараф нашуданд. Дар натиҷаи ислоҳоти нокифояи низоми идоракунии сифат чи дар баҳши давлатӣ ва чи дар баҳши хусусӣ, баъзе соҳаҳои иқтисодиёти милли самаранок намебошанд. Низоми идоракунии сифат ва сертификати мутобиқати мол, қор ва хизмат ба талаботҳои техникӣ барои соҳибқории байналмилалӣ мусоидат намекунад.

Хуччатҳои аудити сифат дар савдои беруна пурра эътироф карда намешаванд (с.4-5).

Беҳуда нест, ки дар паёмҳои ҳамасолаи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба сифати мол, кор ва хизматрасонӣ диққати ҷиддӣ дода мешавад. Дар Паёми худ Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ–Пешвои миллат, Президенти ҶТ, мухтарам Эмомалӣ Раҳмон ба Маҷлиси Олии ҶТ, соли 2017, вобаста ба масъалаи мазкур қайд намуданд, ки теъдоди зиёди бозичаҳои гуногуни воридшуда ба талаботи сифатнокӣ мутобиқ нестанд. Дар Паёми соли 2018 бошад, доир ба масъалаҳои пастсифат будани маводи доруворӣ ва сатҳи пасти хизматрасонии тиббӣ изҳори нигаронӣ карда буданд.

Муаллифи диссертатсия дуруст қайд менамояд, ки таъмини сифати мол (қору хизмат) яке аз вазифаҳои мақомотҳои давлатӣ ва ташкилотҳои ҷамъиятӣ буда, назорати қатъии риояи меъёрҳои мансуб ба сифати объектҳои зикршуда, яке аз самтҳои асосии фаъолияти онҳо мебошад. Ин самти кор баҳри рӯзгори обод ва қаноатмандии аҳоли аз моли (қору хизмати) харидааш (фармудааш) бояд доимо такмил дода шавад.

Қайд кардан бамаврид аст, ки харчанд атрофи ин масъала баъзе таҳқиқотҳо рӯи кор омада бошанд ҳам, аммо маҳз масъалаҳое, ки муаллиф дар рисолаи докторӣ баррасӣ кардааст, аз масъалаҳои дигар таҳқиқотҳо фарқ намуда, назари хоси эҷодиро ифода кардааст. Диссертатсияи мазкур ба бартараф намудани як қатор холигиҳо дар илми ҳуқуқшиносии Тоҷикистон равона гардидааст. Аз ҳамин лиҳоз рисола дар шароити ҳозира ҳамчун кори илмӣ-назариявии мубрам ба ҳисоб меравад. Бинобар далелҳои зикршуда мубрамияти илмию амалии таҳқиқоти диссертатсионии Мирзозода Парвон Зайналобудиин ягон шаку шубҳаеро ба вучуд намеорад.

Дарачаи навгонии натиҷаҳои дар диссертатсия бадастомада ва нуқтаҳои илмие, ки барои ҳимоя пешниҳод мешаванд. Натиҷаҳои таҳқиқот дар доираи талабот ба диссертатсияҳо мутобиқи «Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ», ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30

июни соли 2021, № 267 муайян карда шудаанд, таҳия гардидааст. Рисола кори мустақили илмӣ-тахассусӣ ба шумор рафта, натиҷаи он барои рушди илм ва қонунгузорию гражданию соҳибкорӣ заминаҳои заруриро фароҳам меорад. Диссертатсия бо услуби илмӣ навишта шудааст, ягонагии дохилӣ дорад, дорои натиҷаҳо ва нуктаҳои навини илмии барои ҷимояи ошкор пешниҳодшаванда мебошад, ки онҳо дар бораи саҳми шахсии муаллифи диссертатсия дар илм шаҳодат медиҳад. Дар диссертатсия маълумот оид ба истифодаи амалии натиҷаҳои илмии аз тарафи муаллифи диссертатсия бадастовардашуда ва тавсияҳо оид ба истифодаи хулосаҳои илмӣ оварда шудаанд. Роҳи ҳалли масъалаҳои пешниҳоднамудаи муаллифи диссертатсия асоснок ва сазовор ба баҳои мусбӣ мебошанд.

Муаллиф проблемаҳои хоси соҳаро баррасӣ кардааст. Таҳдилҳо, хулосаҳо, тавсияҳо ва баҳсҳои илмии муаллиф аз мавқеи мустқили у дарак медиҳад. Ном, нақша ва навишти рисола доктории мазкур ягонагии дохилӣ дорад ва пайдарҳаму мантиқона ифода шудааст.

Натиҷаҳои бадастовардаи унвонҷӯ ҳам аз ҷанбаи илм хусусияти назариявӣ дошта, барои рушди илм ва таҳқиқотҳо дар ин самт мусоидат мекунанд. Аз ҷониби дигар, онҳо хусусияти амалӣ дошта, барои такмил додани қонунгузорӣ дар самти танзими сифати мол, кор ва хизмат дар қонунгузорию Ҷумҳурии Тоҷикистон мусоидат менамоянд. Натиҷаи амалии таҳқиқоти пешниҳодшуда, ба таври самаранок амалӣ шудани он дар таҷриба мебошад. Тавсияҳои онро метавон дар қонунгузорию амалкунанда, дар барномаҳои давлатӣ, барномаҳои таълимӣ ба таври васеъ истифода бурд.

Нуктаҳои илмӣ ва пешниҳодҳои амалие, ки дар рисолаи доктории Мирзозода Парвон Зайналобуди манзур карда шудаанд, метавонанд дар таҳияву таҷдиди қонунгузорию соҳаи гражданий, соҳибкорӣ, оmodасозии стратегия, барнома ва консепсияҳои давлатӣ саҳмгузор бошанд.

Ба ҷимоя муқаррароти илмии зерин пешниҳод гардидаанд, ки онҳо навғониҳои таҳқиқоти диссертатсияро ифода месозанд:

1. Мол, кор ва хизмат объектҳои шинохтаи ҳуқуқи граждани мебошанд. Онҳо аломатҳои хос доранд, вале речаи ҳуқуқи муомилоти онҳо гуногун аст. Ҳамзамон ин объектҳо бояд тибқи қонунгузори дорои маҷмуи хусусиятҳои истеҳсоли ва истеъмоли (коршоямӣ, камхарҷӣ, экологӣ, беҳатарӣ, тарҳи бадеию конструкторӣ ва ғайра) бошанд. Чунин ҳолат барҳурди манфиатҳо намебошад, чунки дар таҳия ва риояи талаботҳои сифатии мол, кор ва хизмат ҳамаи субъектҳои манфиатдори ҳуқуқи граждани иштирок менамоянд. Ислоҳоте, ки дар Тоҷикистон оид ба стандартҳои, қорӣ намудани хизматҳои гуногуни баҳодихии мутобикат, аудити сифат ва ғайра амалӣ шуда истодааст, аз як ҷиҳат талаботро оид ба истеҳсол ва муомилоти объектҳои ҳуқуқи гражданиро инкишоф медиҳад, аз ҷиҳати дигар бо бартараф намудани монеаҳо дар савдо ва танзими техникӣ, риояи ҳуқуқҳои граждани соҳибкорро таъмин менамояд.

2. Сифат дар фаъолияти иқтисодӣ – ин маҷмуи талаботҳои ҳатмии истеҳсоли (коршоямӣ, камхарҷӣ ва ғайра) ва истеъмолии (беҳатарӣ, эстетикӣ ва ғайра) объектҳои ҳуқуқи граждани буда, тибқи хизматрасониҳои баҳодихии мутобикат муқаррар карда мешаванд. Талаботҳои мазкур на танҳо дар СД ё низоми идоракунии хусусии сифат, балки дар шартномаҳои ҳуқуқи граждани низ пешбинӣ карда мешаванд. Дар мавриди охири, сифат яке аз шартҳои муҳими шартнома буда, талаботҳо нисбат ба он метавонад аз талаботҳои ҷойдошта баландтар ва хусусияти инфиродӣ дошта бошад. Бинобар ин, агар СД, стандартҳои соҳавӣ ё шахси ҳуқуқи мушаххас ҳадди камтари талаботҳоро ба сифати объектҳои ҳуқуқи граждани пешбинӣ намоянд, ҳадди баландтари онро тарафҳо метавонанд дар шартнома озодона муқаррар намоянд. Албатта чунин ҳолат аз ташаббуси субъекти ҳуқуқи граждани он вобастагӣ дорад. Дар фаъолияти иқтисодии инкишофнаёфта имконияти шартномаҳои ҳуқуқи граждани пурра амалӣ карда намешаванд.

3. Агар танзими давлатии нархҳои мол, қору хизмат, маблағгузорию буҷетӣ ё аз дигар манбаъҳоро тақозо намояд, танзими шартномавии он ба чунин хароҷотҳо ниёз надорад. Дар ин ҳолат муҳим он аст, ки нархи

объекти муомилоти граждани асосҳои иқтисодӣ ва ҳуқуқӣ дошта бошад. Агар соҳибкор нархи гузоштаи худро асоснок карда натавонад, он гоҳ эҳтимолияти он ба вучуд меояд, ки субъекти мазкур аз ҳуқуқи граждани худ ба нархгузори суиистифода мекунад, аз ҳадди муқаррарнамудаи м. 10 КГ ҚТ мегузарад ва худро бо амали беинсофонааш дар ҳолати ноговор мегузорад.

4. Татбиқи ҳуқуқ ба сифати мол, кор ва хизмат хоси муносибатҳои ҳуқуқи граждани мебошад. Ҳамзамон танзими ҳуқуқи сифати объектҳои зикршуда, бо сабаби аҳаммияти калони иҷтимоӣ доштани онҳо, бо истифодаи воситаҳои ҳуқуқи оммавӣ ҳимоя карда мешаванд. Дар ин ҳолат, воситаҳои ҳуқуқи оммавии ҷавобгарии ҳуқуқи маъмурӣ, ҷавобгарии ҳуқуқи ҷиноятӣ, ҳифзи судӣ ва ғайра маъноӣ татбиқи функсияи ҳимояи ҳуқуқиро дошта, устувории муносибатҳои ҳуқуқи гражданиро таъмин мекунад.

5. Маҳдудиятҳои пешбиниамудаи шариат оид ба муомилоти баъзе объектҳои ҳуқуқи граждани дар давлатҳои дунявӣ ҳатмӣ намебошанд. Бинобар ин, аз ҷониби шахсони воқеӣ риоя намудани маҳдудиятҳои молии меъёрҳои шариат ё риоя накардани онҳо, аз муносибати озоди онҳо ба дин ва эътиқод вобастагӣ дорад. Давлат ба муайян намудани муносибати субъектҳои мазкур ба риоя ё риоя накардани ин маҳдудиятҳои молӣ даҳлат намекунад. Бинобар ин, дигар субъектҳои ҳуқуқи граждани низ наметавонанд риояи ин маҳдудиятҳоро талаб намоянд. Молик ё харидор уҳдадор намебошад, ки оид ба риояи ин маҳдудиятҳо ба шахсони инфиродӣ ё дастаҷамъона маълумот ё ҳисобот диҳад. Дахлнопазирии моликият, озодии шартнома ва номумкин будани даҳлати худсаронаи ҳар касе ба корҳои хусусӣ принципҳои муҳимми муомилоти молӣ буда, ҚТ эҳтиром ва риояи онҳоро кафолат медиҳад.

6. Ҳадафҳои асосии мутобиқгардонии сертификатсия ба таҷрибаи пешрафта, бинобар узвияти ҷумҳурӣ ба СУС дар он аст, ки дар бозори хизматрасонии баҳодии мутобиқат рақобати иқтисодӣ ба вучуд ояд ва монополияи Агентии «Тоҷикстандарт» аз байн равад. Бинобар ин, сертификатсияи ихтиёрӣ – алтернатива ба сертификатсияи ҳатмӣ мебошад.

Чунин ҳолат чомеаи соҳибкорон ва истеъмолкунандагонро ҳавасманд менамояд, ки дар танзими сифати мол, кор ва хизмат ва баҳодии мутобиқати онҳо ба санадҳои меъёрии техникӣ дар соҳаи бамеъёрдарории техникӣ фаъол бошанд, монеаҳои техникиро дар савдо аз байн баранд ва соҳиби озмоишгоҳҳои замонавӣ бошанд.

7. Низоми хусусии идоракунии сифат – қисми таркибии низоми умумии худидоракунии шахси ҳуқуқӣ ё соҳибкори инфиродӣ буда, сохтори ташкилӣ, банақшагирӣ, ҳуқуқу уҳдадориҳо ва захираҳоеро дар бар мегиранд, ки барои танзими сифати мол, кор ва хизмат, инчунин дигар объектҳои баҳодиҳии мутобиқат зарур мебошанд. Барои таъсис ва рушди ин низом зарур аст, ки дар қоидаҳои сертификатсияи ихтиёрӣ вазъи ҳуқуқии фармоишгар ва мақомоти аккредитатсияшуда оид ба чунин намудисертификатсия, объектҳои чунин баҳодиҳии мутобиқат ба санадҳои меъёрии техникӣ, усулҳои санҷиши онҳо, аломати чунин сертификатсия ва меъёрҳои ҳуҷҷатдорӣ онҳо муқаррар карда шаванд. Оид ба ин қоидаҳо бояд ҳамаи субъектони ҳуқуқи граждани иттилооти зарурӣ дошта бошанд.

8. Ҳуқуқ ба сифат заминаи иҷтимоӣ ва иқтисодӣ дорад. Бо инкишофи эҳтиётҳои моддӣ ва маънавии субъектони ҳуқуқи граждани талабот ба он меафзояд. Чунин тамоил объективӣ буда, ҳалли мушкилоти он барои рушди иқтисодии иштирокчиёни касбии бозори молӣ мусоидат мекунад. Самаранокии танзими ҳуқуқи граждани на дар теъдоди зиёди меъёрҳои ҳуқуқии инноватсионӣ, балки дар риояи онҳо ва беҳдошти сифати зиндагии инсон ифода меёбад.

9. Барои таъмини сифати мол, кор ва хизмат дар амалияи ҳуқуқӣ зарур аст, ки боз ҳам ҳавасмандгардонии ҳуқуқиро ҳамчун чораи муҳимми беҳдошти инсон бештар истифода гардад ва дар натиҷа ба комёбӣ ноил шудан мумкин аст. Таҷрибаи пешрафтаи давлатҳои Ғарб ва СУС нишон медиҳад, ки маҳз воситаҳои ҳуқуқи граждани, ба монанди хизматрасониҳои гуногуни баҳодиҳии мутобиқат ва таъмини ҳуқуқи граждани дар интиҳоби озоди онҳо, ба некуаҳволии инсон мусоидат карда метавонад.

10. Тарзҳои ҳуқуқи граждании таъмини сифати мол, кор ва хизмат нисбати мафҳуми воситаҳои ҳуқуқи граждани маънои якхела надорад. Механизми алоҳидаи танзими ҳуқуқи граждании сифати мол, кор ва хизмат аз давраҳои гуфтушунидҳо, машварат, муҳокимаи нақшаҳои тижоратӣ, асоснокунии техникӣ ва иқтисодӣ, истехсол ва фурӯш оғоз гардида, давраҳои таҷдидисифат ва пешбурди корҳои илмӣ, конструкторӣ ва технологиро дар бар мегирад. Дар баробари ҷиҳатҳои техникӣ ва технологӣ, ҷиҳатҳои иҷтимоӣ, ба монанди такмили ихтисоси кормандон, коромӯзӣ, гузаронидани озмунҳои «Бренди беҳтарини сол» ва муқаррар намудани имтиёзҳо барои кормандони соҳибкасб ва сермахсул нақши муҳим дорад.

11. Сифат ҳамчун яке аз шартҳои шартнома ду ҷиҳат дорад: хусусӣ ва оммавӣ. Дар мавриди яқум эҳтиёҷоти харидор қонеъ гардонидани мешавад. Оммавӣ будани ин шарт дар иҷтимоигардонии масъалаи ҳуқуқи граждани инъикос мегардад. Субъектони манфиати умум бояд иштирокчиёни касбии бозорро ҳавасманд гардонанд, агар онҳо дар таносуби манфиати худ ва омма тавозуни одилона муқаррар намоянд. Соҳибкасб, бовиҷдон ва иштирокдори савдои боинсофона бошанд, инчунин ба нигилизми ҳуқуқӣ роҳ надиханд.

12. Дониши муосири самаранокӣ ҳамчун падидаи баҳисобгирӣ, ҳисоботдихӣ ва аудит, риоя ва иҷрои меъёрҳои диниро, масалан дар соҳаи сифати мол, кор ва хизмат кори шахсии ҳар як фурӯшанда ё дигар иштирокчиҳои бозори молӣ меҳисобад ва ин шахсон дар назди давлат оид ба ин кор ё самаранокии он ҳисоботдиханда намебошанд. ҚТ низ ба ин кор даҳолат намекунад, агар шахси эътиқоди динӣ дошта аз озодиҳои худ суиистифода накунад. Самаранокии ҳуқуқи позитивии ҚТ дар фаъолияти мақомоти қонунгузор, иҷроия ва судӣ инъикос гардида, мувофиқи тартиби баҳисобгирӣ, ҳисоботдихӣ ва аудит муайян карда мешаванд. Маҳсули фаъолияти ин мақомотҳои ҳокимияти давлатӣ дар устувории ҳаёти ҷамъиятӣ-сиёсӣ, сулҳу оромӣ ва ваҳдати миллӣ ифода ёфтааст ва иштирокчиёни муносибатҳои мазкур аз ҳуқуқҳои граждании худ истифода

намуда, ақидаҳои худро озодона баён мекунанд ва дигарон ин ақидаҳоро ҷонибдорӣ ва ё рад мекунанд.

13. Аз таҳлили ваколатҳои Агентии «Тоҷикстандарт» бармеояд, ки салоҳияти аккредитатсия – расмиёти аз ҷониби мақоми давлатӣ расман эътироф шудани салоҳиятнокии шахсони ҳуқуқӣ дар хизматрасонии аудити сифат ва баҳодиҳии мутобиқат дар шакли сертификати мувофиқат аз Агентии зикршуда гирифта шуд ва ба мақоми милли оид ба аккредитатсия МД «Маркази милли оид ба аккредитатсия» дода шуд. Дар ин ислоҳот яке аз принсипҳои умумиэътирофшудаи баҳодиҳии мутобиқат оид ба номумкин будани муттаҳидкунии ваколатҳои аккредитатсия ва сертификатсия дар як мақомот риоя карда шуд.

14. Ҳамзамон риояи ҳатмии принсипи дигар оид ба номумкин будани муттаҳидкунии функсияҳои назорати давлатӣ ва сертификатсия дар як мақомоти давлатӣ то ҳол ҳалли худро пайдо накардааст. Агентии «Тоҷикстандарт» мувофиқи банди 1-и Низомномааш, мақоми марказии ҳокимияти иҷроия буда, сиёсати давлатиро дар соҳаи стандартонӣ, метрология, сертификатсия, таъмин намудани назорати давлатӣ оид ба ҷорӣ ва риоя намудани талаботи стандартҳо ва дастурҳои техникий сифати ашёи хом, маҳсулот, таъмини ченаки ягона ва қоидаи савдо дар корхонаҳо, ташкилотҳо, дар соҳаи савдо, кишоварзӣ ва дигар ташкилотҳои ҚТ, новобаста аз шакли ташкилӣ–ҳуқуқӣ ва шакли моликият, амалӣ менамояд. Вале тибқи банди 5-и Низомномааш, ин ташкилоти манфиати омма метавонад ба баҳодиҳии мутобиқат дар шакли додани сертификати мутобиқат, додани аломатҳои мувофиқат, додани шаҳодатнома оид ба омодагии корхона ба истеҳсоли маҳсулоти дахлдор ва дигар хизматрасониҳои музднок машғул шавад (с.11-16).

Таҳлили меъёрҳои қонунгузорӣ оид ба танзими сифати мол, кор ва хизмат дар қонунгузорию Чумхурии Тоҷикистон муаллифро ба хулоса овардааст, ки дар қонунгузорию кишвар вобаста ба институти мазкур як қатор масъалаҳои баҳсталаб вучуд доранд. Ҷиҳати рафъи онҳо аз ҷониби муаллиф як қатор тавсияҳои амалӣ пешниҳод шудаанд:

15. Номи параграфи (зербоби) 4 боби 29 КГ ҚТ ва мазмуни он чунин таҷдиди назар карда шавад: «§4. Хариди давлатии мол. Моддаи 562. Асосҳои хариди давлатии мол

1. Хариди давлатии мол дар асоси шартномаи байни ташкилоти харидор ва фурӯшанда баъд аз анҷомёбии ҳамаи чараёнҳои хариди давлатӣ бастаншуда, амалӣ карда мешавад.

2. Ба сифати мол дар ин шартнома объекти ҳуқуқи граждани баромад менамояд, ки бо сифатҳои худ метавонад талаботи ташкилоти харидорро бо ашёи муайян дар соҳаи манфиати умум қонеъ гардонад.

3. Маблағгузори хариди давлатии мол пурра ё қисман аз ҳисоби маблағҳои давлатӣ ба амал меояд.

4. Нисбат ба хариди давлатии мол, агар дар қонунгузори қоидаҳои дигаре пешбинӣ нашуда бошанд, қоидаҳо дар мавриди маҳсулотсупорӣ, пудрат ва хизматрасонии Кодекси мазкур татбиқ мегарданд».

16. Пешниҳод карда мешавад, ки ба сифати фармоишгари давлатӣ танҳо ташкилоти баҳши давлатӣ эътироф карда шавад, ки гирандаи маблағҳои бучетӣ ё махсус мебошад ва шартномаи хариди давлатиро мустақилона мебандад.

Дар ин замина м. 780-785 зербоби 5 боби 36 КГ ҚТ ба ин пешниҳод мутобиқ карда шавад.

17. Шахсе, ки ба ӯ зарар расидааст, пеш аз ҳама шахси воқеӣ дар ҳолати расонидани зарар ба саломатӣ, дар ҳолати камқувватӣ қарор дорад ва дар ин замина зарур мешуморем, ки дар м. 1111 КГ ҚТ ин нуқта ҳамчун қ. 2 илова гардад: «Дар ҳолати зарар расонидан ба ҳаёт, саломатӣ ё молу мулки шахрванд вазнинии исботкунии набудани камбудӣ ба зимаи фурӯшанда, иҷроқунанда ё вакилони онҳо гузошта мешавад».

18. Моддаи 20 Қонуни ҚТ «Дар бораи баҳодихии мутобиқат» дар таҳрири зерин қабул карда шавад:

«1. Сертификатсияи ҳатмӣ нисбат ба объектҳои баҳодихии мутобиқат ба Номгӯи молии фаъолияти иқтисодии хориҷӣ, ки дар Ҷумҳурии Тоҷикистон бояд ҳатман сертификатсия шаванд ва тибқи санадҳои

меъёрии техникӣ дар соҳаи бамеъёрдарории техникӣ нисбати дигар объектҳои баҳодихии мутобиқат иҷро карда мешавад.

2. Ба муомилоти граждани баровардани объектҳои баҳодихии мутобиқат, ки дар Ҷумҳурии Тоҷикистон бояд хатман сертификатсия шаванд, бе ҳуҷҷатҳои баҳодихии мутобиқат манъ аст.

3. Сертификатсияи хатмиро мақомоти аккредитатсияшуда оид ба сертификатсия иҷро менамояд.

4. Сертификатсияи хатмӣ дар асоси дархост ё шартнома бо дархосткунанда (фармоишгар) иҷро карда мешавад.

5. Тарҳҳои сертификатсия, ки хангоми сертификатсияи хатмии объектҳои муайяни баҳодихии мутобиқат истифода мегарданд, мувофиқи дастурҳои техникӣ муқаррар карда мешаванд. Хангоми набудани онҳо, мувофиқи санадҳои меъёрии техникӣ дар соҳаи бамеъёрдарории техникӣ танзим карда мешаванд.

6. Агар бо тарҳи сертификатсия зарурати гузаронидани санчиши моли (қору хизмати) муайян муқаррар гардида бошад, он гоҳ онро озмоишгоҳи (маркази) санчиши аккредитатсияшуда дар асоси дархост ё шартнома бо дархосткунанда мегузаронад».

19. Қисми 1 м. 20 Қонуни ҶТ «Дар бораи ҳимояи ҳуқуқи истеъмолкунандагон»–ро бо мазмуни зерин таҷдиди назар намоем: «Агар муҳлати бартараф намудани камбудии мол дар шакли хаттӣ бо созиши тарафҳо муайян нашуда бошад, ин камбудиро аз ҷониби истехсолкунанда (фурӯшандаи ваколатдорнамудаи ташкилот ё соҳибкори инфиродии ваколатдор, импортер) фавран бартараф карда шавад, аммо дар ҳама ҳолат муҳлати ниҳии бартараф намудани нуқсонҳои мол аз рӯзи бартараф намудани онро талаб намудани истеъмолкунанда зиёда аз понздаҳ рӯз дарозтар буда наметавонад».

20. Дар банди 4 Нақшаи чорабиниҳо оид ба амалисозии Стратегияи ҶТ дар соҳаҳои илм, технология ва инноватсия барои давраи то соли 2030, ки бо Қарори Ҳукумати ҶТ аз 30–юми июни соли 2021, таҳти №263 тасдиқ шудааст, омода ва ба Ҳукумати ҶТ пешниҳод намудани лоиҳаи қарори

Ҳукумати ҚТ «Дар бораи механизми фармоиши давлатӣ ба таҳқиқоти илмӣ» пешбинӣ шудааст. Аз иҷрокунадагони ин банди нақшаи тасдиқшуда хоҳиш карда мешавад, ки ба сифати фармоишгари давлатӣ бевосита ҳамон ташкилоти илмӣ-таҳқиқотӣ эътироф карда шавад, ки гирандаи маблағҳои буҷетӣ ё махсус мебошад ва шартномаи хариди давлатиро мустақилона мебандад (с.16-18).

Асоснокӣ ва муътамад будани хулосаҳо ва тавсияҳо, ки дар диссертатсия зикр гардидаанд. Муқаррароти илмии диссертатсия ва натиҷаҳои илмӣ, ки дар бобҳо ва зербобҳо, инчунин хулосаи қорифодаи худро ёфтаанд, аз саҳми шахсии муаллиф дарак медидаанд. Ҳамзамон муаллиф ақидаҳои худро тавассути мақолаҳои илмӣ, маърузаҳо дар семинарҳои назариявӣ ва конференсияҳои илмӣ-амалӣ ба омма пешкаш намудааст.

Натиҷаҳои тадқиқоти диссертатсионӣ, аз он ҷумла нуқтаҳои илмӣ, ки ба ҳимоя пешкаш шудаанд, заминаи кофӣ ва бозътимоди назариявӣ ва методологӣ доранд. Асосҳои назариявии таҳқиқоти диссертатсияро қорҳои илмии олимони ватанӣ хориҷӣ, ки ба масъалаи мазкур бахшида шудаанд, ташкил медиҳад. Заминаҳои амалии тадқиқотро таҷрибаи ватанӣ ва мақомоти давлатии вақолатдор ташкил додааст. Асосҳои методологии тадқиқоти диссертатсиониро усулҳои умуминазариявӣ ва махсуси ҳуқуқӣ ташкил додаанд.

Муаллиф хулосаю пешниҳод ва тавсияҳои худро бо сарчашмаҳои ҷадиди илмӣ бо истинод овардан ба маводи илмӣ ва қонунгузорию қорҳои амалӣ асоснок намудааст.

Аҳамияти илмӣ, амалӣ, иқтисодӣ ва иҷтимоии натиҷаҳои диссертатсия бо нишон додани тавсияҳо оид ба истифодаи онҳо. Масъалаҳо, ки дар диссертатсия мавриди омӯзиш ва таҳлилу баррасӣ қарор гирифтаанд, дар дигар қорҳои илмӣ, ки ба масъалаҳои марбут ба унсурҳои асари баррасигардида бахшида шудаанд, метавонанд мавриди қорбурд қарор гиранд.

Натиҷаҳои тадқиқоти илмиро дар такмили қонунгузорию граждани ва соҳибкорӣ истифода бурдан мумкин аст. Хулоса ва пешниҳодҳои муаллиф дорои аҳамияти илмӣ-амалӣ буда, метавонанд дар ҷараёни таълими фанҳои ҳангоми гузаронидани лексияҳо аз фанҳои «Ҳуқуқи граждани», «Ҳуқуқи соҳибкорӣ», «Ҳуқуқи рақобат» ва курси махсуси «Проблемаҳои ҳуқуқи соҳибкорӣ» ба донишҷӯён ва магистрони факултети ҳуқуқшиносии макотиби олии кишвар истифода бурда шаванд.

Аҳамияти иқтисодӣ ва иҷтимоии рисола дар он мебошад, ки он ба бехтар намудани танзими ҳуқуқии сифати мол, қор ва хизмат дар қонунгузорию Ҷумҳурии Тоҷикистон равона шуда, барои рушди иқтисоди миллӣ мусоидат менамояд.

Чоп намудани таълифоти натиҷаҳои диссертатсия дар матбуоти илмӣ. Довталаби дараҷаи илмӣ вобаста ба мавзӯи илмиаш муаллифи 49 асари илмӣ ва таълимӣ буда, ба теъдоди асарҳои қалонҳаҷм 2 монография, 5 китоби дарсӣ, 1 васоити таълимӣ ва 2 тафсири илмию амалии қонунҳои соҳавиро ворид намудан мумкин аст. У муаллифи 27 мақолаҳои илмии дар маҷалаҳои тақризшаванда ва тавсиянамудаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти ҚТ барои интишори натиҷаҳои таҳқиқоти мазкур ва дигар мақолаҳо буда, ҳаҷми умумии асарҳои ӯ зиёда аз 100 ҷузъи чопӣ мебошанд. Хулоса, натиҷа ва нуқтаҳои асосии диссертатсия дар маводи нашргашта инъикос ёфтаанд.

Нуқтаҳои асосӣ, натиҷаҳо ва хулосаи диссертатсия дар ҷаласаҳои кафедраи ҳуқуқи соҳибкорӣ ва тижорати факултети ҳуқуқшиносии ДМТ муҳокима ва маъқул доништа шудааст.

Довталаби дараҷаи илмӣ вобаста ба мавзӯи интихобнамудааш ҳамасола дар конференсияҳои апрелии ҷумҳуриявӣ, дар конференсияҳои байналмиллалӣ, семинарҳои илмии сатҳи гуногун ва дигар ҷорабинҳои илмӣ баромад намуда, инчунин дар амалӣ намудани сиёсати ҳуқуқии ҚТ фаъолона иштирок намудааст (с.20-22).

Ба талаботи ҚОА мутобиқ будани барасмиятдарории диссертатсия. Диссертатсияи баррасишаванда вобаста ба ном ва нақшаю сохтор,

мухтаво, хулоса ва руйхати сарчашмаҳо ба талаботҳои мавҷуда ҷавобгӯ мебошад. Он аз 4 боб, 13 зербоб, хулоса ва номгӯи адабиёт (маъхазҳо) иборат мебошад, ки ба мақсад, вазифа ва мантиқи таҳқиқот асос ёфтаанд. Ҳаҷми умумии диссертатсия 348 саҳифаро ташкил медиҳад.

Дар муқаддима мубрамияти мавзӯи диссертатсия, дараҷаи омӯзиши мавзӯ, объект ва предмети таҳқиқоти илмӣ, мақсад ва вазифаҳо, асосҳои методологӣ ва назариявии таҳқиқот, навгони илмӣ, аҳамияти назариявӣ ва амалии диссертатсия асоснок ва баррасӣ гардидааст.

Боби якум - ҳаҷман хеле васеъ буда, таҳлили «**Масъалаҳои назариявии сифати мол, кор ва хизмат**» – ро дарбар гирифта, аз чор зербоб иборат мебошад.

Дар зербоби якуми ин боб – «**Мол, кор ва хизмат ҳамчун объектҳои ҳуқуқи граждани**» унвонҷӯӣ ақида баён намудааст. Ба ақидаи ӯ объектҳои ҳуқуқи граждани чунин неъматҳои моддӣ ва маънавие мебошанд, ки дорои аломатҳои хосси инфиродӣ, молӣ ва муомилотӣ буда, бо дигар объектҳои ҳуқуқи граждани алоқамандӣ дошта, эҳтиёҷоти шахси манфиатдорро қонеъ мегардонанд.

Дар зербоби дуюми ин боб – «**Сифати мол, кор ва хизмат: фаҳмиши назариявӣ ва амалӣ**» унвонҷӯӣ дар асоси таҳлили назари мухталифи олимон ва қонунгузори муайян менамояд, ки сифат дар фаъолияти иқтисодӣ – ин маҷмӯи талаботҳои ҳатмии истеҳсоли (коршоямӣ, камхарҷӣ ва ғайра) ва истеъмолии (беҳатарӣ, эстетикӣ ва ғайра) объектҳои ҳуқуқи граждани буда, тибқи хизматрасониҳои муздноки баҳодиҳии мутобиқат муқаррар карда мешавад.

Зербоби сеюми ин боби диссертатсия «**Беҳатарии мол, кор ва хизмат ҳамчун унсурҳои сифат**» номида шудааст. Дар он унвонҷӯӣ қайд менамояд, ки мафҳуми «беҳатарӣ» дар муносибатҳои истеъмоли чунин ҳолатеро инъикос менамояд, ки таҳдиди расонидани зарар ба саломатӣ, ҳуқуқ ва манфиатҳо, ҳамчун субъекти (истеъмолкунандаи) муайян ё доираи номуайяни шахс (истеъмолкунандагон), инчунин муҳити зист вучуд

надорад. Истилоҳи «бехатарии» мол, кор ва хизмат яке аз унсурҳои муҳимми сифати мол, кор ва хизмат мебошад.

Дар зербоби чоруми ин боб – «Кафолати сифати мол, кор ва хизмат» масъалаҳои асосии ухдадорӣ кафолат ва муҳлати кафолат ҳамчун яке аз шартҳои мавҷудияти он таҳлил гардидааст.

Боби дууми диссертатсия – «Воситаҳои ҳуқуқии таъмини сифати мол, кор ва хизмат» аз чор зербоб иборат мебошад.

Дар зербоби якуми он – «Низоми тарзҳои таъмини сифати мол, кор ва хизмат» муаллиф дар натиҷаи таҳлили объективона муайян кардааст, ки низоми тарзҳои ҳуқуқи гражданин таъмини сифати мол, кор ва хизматро метавон таснифбандӣ мешаванд.

Дар зербоби дууми ин боб – «Танзими техниқии сифати мол, кор ва хизмат» мафҳум, мақсад ва принципҳои ин намуди танзими сифат мавриди таҳлили пурра гардидааст.

Зербоби сеюм ин боби диссертатсия ба таҳлили масъалаҳои муҳимми тарзҳои шартномавии таъмини сифати мол, кор ва хизмат бахшида шудааст.

Дар зербоби чорум – «Тарзҳои дигари танзими сифати мол, кор ва хизмат» муаллиф пешниҳод менамояд, ки ба тартиби қонунгузорӣ оид ба масъулияти мақомот ё шахси ваколатдори бахши сертификатсияи низоми идораи сифат барои расонидани хизмати пастсифат, инчунин барои номатлуб амалӣ намудани тартибҳои минбаъдаи назоратӣ бо роҳи чорӣ намудани масъулияти муштарак нисбати мақомот ё шахси ваколатдор дар сертификатсияи низоми идораи сифати иштирокчии касбии бозор дар ҳолати ба истеъмолкунанда бо камбудии молҳо, кор ва хизмати мазкур расонидани зарар, бо дарназардошти иҷрои бечунучарои ухдадорӣ, чораҳои иловагии таъмини сифати мол андешида шаванд.

Боби сеюми диссертатсия – «Воситаҳои таъмини ҳуқуқҳои истеъмолкунанда ба сифати мол, кор ва хизмат» аз ду зербоб иборат мебошад.

Зербоби якуми он ба кушодани моҳияти воситаҳои таъмини ҳуқуқҳои субъективии истеъмолкунанда ба сифати мол, кор ва хизмат бахшида шудааст.

Зербоби дуюм дар ин бахши диссертатсия – «Воситаҳои ҳуқуқии таъмини сифати мол, кор ва хизмат» номида шудааст, чунки дар он воситаҳои махсуси ҳуқуқӣ таҳлил шудаанд.

Боби чоруми диссертатсия – «Нақши ҷавобгарӣ дар таъмини сифати мол, кор ва хизмат» номида мешавад. Аз се зербоб иборат аст.

Зербоби якуми он ба масъалаҳои асосии таъмини сифати мол, кор ва хизмат ба воситаи чораҳои Ҳимоя ва ҷавобгарӣ бахшида шудааст.

Дар зербоби дуюми он – «Ҳимояи ҳуқуқи истеъмолкунандагон ҳангоми фурӯши моли (кор ва хизмати) сифати номатлуб» муаллиф тарзҳои Ҳимояи ҳуқуқҳои зикршударо таҳлили назариявӣ ва амалӣ намудааст.

Дар зербоби сеюми ин бахши диссертатсия масъалаҳои илмию амалии ҷавобгарӣ барои вайрон кардани талабот оид ба сифати мол, кор ва хизмат таҳқиқ шудаанд.

Дар натиҷаи таҳқиқот муаллиф хулосаи рисоларо таҳия кардааст, ки дар он натиҷаҳои таҳқиқоти илмии диссертатсионӣ, ки ҷанбаҳои назариявӣ ва амалӣ доранд, пешниҳоди тавсияҳои муаллиф дар ҳар як боб ва зербобҳо аз рӯи мазмун ва моҳияти рисолаи илмӣ дар маҷмӯъ инъикос ёфтаанд. Ҳамзамон муаллиф дар робита ба рисолаи илмӣ авторефератро тибқи талаботи муқарраргардида таҳия кардааст, ки онҳо байни ҳам мутобиқати дохилию мантиқӣ доранд.

Эродҳо ба диссертатсия. Дар баробари дастовардҳо дар диссертатсия баъзе масъалаҳои баҳснок ва ҳалталаби зерин ҷой доранд:

1. Ба ақидаи муаллиф «сифат яке аз шартҳои муҳимми шартнома буда, талаботҳо нисбат ба он метавонад аз талаботҳои ҷойдошта баландтар ва хусусияти инфиродӣ дошта бошанд» (с.12, 60, 302). Бо ақидаи мазкур розӣ шудан душвор аст. Чунки тибқи моддаи 464 КГ «Шартҳои оид ба мавзӯи шартнома, шартҳое, ки дар қонун ё дигар санади

ҳуқуқӣ барои шартномаи шакли мазкур муҳим ва зарурӣ номбар шудаанд, инчунин ҳамаи он шартҳое, ки дар алоқамандӣ ба онҳо тибқи аризаи яке аз тарафҳо бояд созиш ба даст ояд, шартҳои асосӣ ба ҳисоб мераванд». Аз ин ҷо бармеояд, ки сифат на ҳама вақт шартҳои муҳимми шартнома шуда метавонад.

2. Зербоби 1 «Мол, қор ва хизмат ҳамчун объектҳои ҳуқуқи граждани» (с.24-41) ном дошта бошад ҳам, танҳо дар саҳифаи 24 дар шакли умумӣ объектҳои мазкур вобаста ба ин масъала таҳлил шудаанд. Якум, истифодаи мафҳуми «мол» дар ҳуқуқи граждани ҳислати истисноӣ дошта, он бештар ҳамчун мафҳуми иқтисодӣ шинохта шудааст. Дар ҳуқуқи граждани истилоҳоти «ашё» ва «молу мулк» истифода мешавад. Дуюм, мол, қор ва хизматрасонӣ дар зербоби мазкур ҳамчун объекти ҳуқуқи граждани баррасӣ нашуда, бештар ба санадҳои байналмилалӣ, хусусияту табиати сифат ва муайянкунии он ва ғайра тавачҷуҳ зоҳир карда шудааст. Ба андешаи мо ҳуб мешуд, ки мувофиқан ё номи зербоб тағйир дода шавад, ё мазмуни он таҷдид гардад.

3. Зербоби 1.4 «Қафолати сифати мол, қор ва хизмат» ном дошта бошад ҳам, дар он асосан қафолати мол дар иртибот бо шартномаҳои хариду фурӯш таҳлил шудааст. Масъалаи қафолати хизматрасонӣ бошад танҳо ба таври ҷузъӣ ва дар шакли умумӣ баррасӣ шудааст (с.99,105-106). Мувофиқи мақсад аст, ки ин зербоб дар иртибот бо номаш ҳаматарафа мавриди таҳлил қарор мегирифт.

Эродҳое, ки дар боло зикр шудаанд аз лиҳози илмӣ мубоҳисавӣ буда, ба комил будани рисола таъсири манфӣ намерасонанд. Онҳо аз он шаҳодат медиҳанд, ки масъалаҳои баррасикардаи муаллиф мубрам буда, метавонанд диққати муҳаққиқонро ба худ ҷалб намояд

Қисмати хотимагии тақриз - хулоса. Рисолаи баррасигардида аз лиҳози мубрамият, ном ва нақшаи мавзӯ, муқаддима, бобҳо ва зербобҳо, хулосаю сарчашмаҳо, пайдарҳам бо услуби илмӣ таҳия гардидааст. Дар он ақидаҳои гуногуни илмӣ, қонунгузорӣ ва таҷрибаи ҳуқуқтатбиқнамоӣ

таҳлил гардида, хулосаҳои муҳим ва тавсияҳои муфид ҷиҳати тақмили қонунгузорӣ манзур шудааст.

Дар маҷмӯъ, диссертатсияи Мирзозода Парвон Зайналобудин дар мавзӯи «Масъалаҳои ҳуқуқии танзими сифати мол, қор ва хизмат дар қонунгузорию Ҷумҳурии Тоҷикистон: таҳқиқоти сивилистӣ», ба талаботҳои Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30-уми июни соли 2021, таҳти №267 қабул гардидааст, пурра ҷавобгӯ буда, муаллифи он Мирзозода Парвон Зайналобудин сазовори дараҷаи илмии доктори илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯи ихтисоси 12.00.03 – ҳуқуқи граждани; ҳуқуқи соҳибқорӣ; ҳуқуқи оилавӣ; ҳуқуқи байналмилалӣ хусусӣ (илмҳои ҳуқуқшиносӣ) мебошад.

Доктори илмҳои ҳуқуқшиносӣ, профессори
кафедраи ҳуқуқи иқтисодӣ, молиявӣ ва
зиддикоррупсионии факултети менеҷмент
ва ҳуқуқи иқтисодии Донишгоҳи давлатии молия
ва иқтисоди Тоҷикистон, Арбоби илм ва
техникаи Ҷумҳурии Тоҷикистон

Исмоилов Ш.М.

«Имзои Исмоилов Ш.М.-ро тасдиқ мекунам»:

Сардори шуъбаи кадрҳо ва қорҳои махсуси
Донишгоҳи давлатии молия
ва иқтисоди Тоҷикистон

Шарипов У.А.

Суроға: Ҷумҳурии Тоҷикистон, Донишгоҳи молия ва иқтисоди Тоҷикистон, 734067, ш. Душанбе, кӯчаи Наҳимова 64/14 Тел.: (+992 237) 231-08-37, 231-02-01. E-mail: Feit-2012@mail.ru <http://www.feif.tj>